

**GAĻAS ŠĶIRŅU LIELLOPU
AUDZĒŠANAS PROGRAMMA**

Saturs

Ievads	3
1. Audzēšanas programmas pamatojums.	
Ciltsdarba mērķis un uzdevumi gaļas liellopu audzēšanā	5
2. Gaļas liellopu audzēšanas metodes	6
2.1. Tīraudzēšana	6
2.2. Pakļaujošā krustošana	7
3. Ciltsdarba organizēšana šķirnes ganāmpulkos	7
3.1. Veicamie pasākumi	7
3.2. Izlases un atlasas pamatprincipi	7
3.2.1 Gaļas liellopu izlase	7
3.2.2. Vaislas bulļu izlase un pārbaude pēc pēcnācēju kvalitātes	8
4. Latvijā audzējamo gaļas liellopu šķirņu raksturojums	9
4.1. Šarolē šķirne	9
4.2. Limuzīnas šķirne	10
4.3. Simentāles šķirne	11
4.4. Herefordas šķirne	12
4.5. Angus šķirne	13
4.6. Hailandes šķirne	14
4.7. Galovejas šķirne	14
5. Gaļas liellopu identifikācijas sistēma	15
6. Gaļas liellopu izcelsmes reģistrācijas sistēma, ciltsdokumentācija	15
7. Gaļas liellopu ciltsvērtības noteikšana	15
8. Ciltsgrāmatas kārtošanas metodika	17
9. Snieguma pārbaudes sistēma	19
10. Gaļas šķirņu vaislas bulļu un to bioprodukta sertifikācijas kārtība	23
11. Zootehniskā sertifikāta un izcelsmes apliecinājuma izsniegšanas kārtība	25
12. Šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecības statusa piešķiršana un anulēšana	27
13. Gaļas šķirņu liellopu kontrolizaudzēšanas nolikums	29
14. Dzīvnieku audzētāja un audzētāju organizācijas tiesības un pienākumi	30
Pielikumi	31

Ievads

Latvijā gaļas liellopu audzēšanas nozarei ir plašas attīstības perspektīvas. Mūsu valstī lielāko dzīvnieku skaita īpatsvaru ieņem četras gaļas liellopu šķirnes – Šarolē, Herefordas, Limuzīnas un Angus šķirnes lopus, kā arī populāras kļūst Simentāles, Hailandes un Galovejas šķirnes. Dažos ganāmpulkos tiek audzēti arī Blondie Akvitāni, Salēras, Tiroles Pelēkās šķirnes, un citu, mazāk izplatītu šķirņu dzīvnieki.

1. tabula

Latvijā audzēto audzēšanas programmā iekļauto gaļas liellopu skaits uz

01.01.2021.

(Avots: LDC)

Šķirne	Zidītājgovis				Teles no 18 m.v.		Teles 12-18 m.v.		CG vaislas bulļi	
	Kopā	%	CG	%	Kopā	CG	Kopā	CG	01.01.21.	%
Šarolē SA	15611	57,52	6230	57,75	3712	1130	1132	221	893	53,15
Limuzīnas LI	5244	19,32	1493	13,84	1639	365	605	51	518	30,83
Herefordas HE	2800	10,32	1216	11,27	418	149	138	32	91	5,42
Aberdinangus AB	1658	6,11	1010	9,36	435	236	224	56	81	4,82
Simentāles SI	768	2,83	319	2,96	184	33	67	8	45	2,68
Hailandes HA	484	1,78	254	2,35	96	35	29	6	32	1,90
Galovejas GA	573	2,11	265	2,46	125	60	21	8	20	1,19
KOPĀ	27138	100%	10787	100%	6609	2008	2216	382	1680	100%

2. tabula

Minimālais dzīvnieku skaits šķirnē audzēšanas programmas realizācijai Latvijā

Šķirne	Saīsinājums	Dzīvnieku skaits
Šarolē	SA	2000
Limuzīnas	LI	1000
Herefordas	HE	500
Aberdinangus	AB	500
Simentāles	SI	200
Hailandes	HA	200
Galovejas	GA	200

Audzēšanas programmas realizācijai nepieciešamais dzīvnieku skaits ir iegūts, balstoties uz pārraudzības datiem laika periodā līdz 2019. gada sākumam, tika atlasīti valstī esošie dzīvnieki, kuriem trīs paaudzēs ir 100% vienas šķirnes asinība. Gadījumos, kad mazā dzīvnieku skaita dēļ, ir problemātiski iegūt neradniecisku vaislas materiālu, to ir iespējams importēt no ārzemēm.

Gaļas liellopu audzēšanā ir noteikti vairāki mērķi - augsts dzīvsvara pieaugums ekonomiski ēdinot, viegla atnešanās, ķermeņa uzbūve raksturīga šķirnei un mierīgs temperaments.

Šobrīd gaļas liellopu audzēšanas nozare Latvijā stabili attīstās. Gaļas liellopiem ir sava ciltsgrāmata. Snieguma pārbaudes datus par gaļas liellopiem, ar kuriem īsteno audzēšanas programmu, saimniecībā iegūst un reģistrē pārraugu un vērtēšanas ekspertu.

Šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas ieraksta gaļas šķirņu liellopus ciltsgrāmatā, izraksta zootehniskos sertifikātus un izcelsmes apliecinājumus, veic vaislinieku sertifikāciju, atestē šķirnes saimniecības, izvērtē šķirnes ganāmpulkus, apkopo informāciju par gaļas liellopiem un ganāmpulkiem, sadarbojas ar Zemkopības ministriju nozari regulējošo noteikumu izstrādē.

1. Audzēšanas programmas pamatojums

Ciltsdarba mērķi un uzdevumi gaļas liellopu audzēšanā

Gaļas šķirņu liellopu audzēšanas programma attiecināma uz gaļas šķirņu liellopu ciltsdarbu Latvijas teritorijā.

Ciltsdarbs – tāds, saskaņā ar audzēšanas programmu, īstenojams zootehnisko pasākumu kopums dzīvnieku ģenētisko un saimnieciski derīgo īpašību izkopšanai, kurā ietilpst pareiza uzskaitē, snieguma pārbaude, izlase, atlase un ģenētiskās kvalitātes noteikšana.

Audzēšanas programmas virsmērķis ir gaļas liellopu šķirņu uzlabošana.

Ciltsdarba **mērķis** gaļas šķirņu liellopu audzēšanas nozarē Latvijā – ģenētiskās kvalitātes uzlabošana.

Lai sasniegtu mērķi ir jāizpilda sekojoši **uzdevumi** izplatītākajām **intensīvajām** šķirnēm:

1. Dzīvnieku pavairošanai izmantot tikai ciltsgrāmatas pamatdaļā reģistrētus un sertificētus vaislas buļļus.
2. Vaislai atstāt dzīvniekus ar šķirnei raksturīgu ķermeņa uzbūvi.
3. Vaislai atstāt dzīvniekus ar mierīgu, līdzsvarotu temperamentu. Agresīvi un tramīgi dzīvnieki nav izmantojami vaislai.

Intensīvo šķirņu ciltsdarba mērķu sasniegšanai jāveic kvalitatīvāko dzīvnieku izlase vaislas darbībai, stingri brāķējot un neizmantojot ciltsdarbā dzīvniekus, kas pasliktina ganāmpulka kvalitāti un nesasniedz šķirnes produktivitātes minimālās prasības.

Ekstensīvajām – Hailandes un Galovejas šķirnēm ciltsdarba **mērķis** - nostiprināt izturību un uzrādīt labus produktivitātes rādītājus pieticīgos turēšanas apstākļos. Lai sasniegtu šo mērķi ir jāveic sekojoši **uzdevumi**:

1. Jāseko līdz dzīvnieku atbilstībai šķirņu tipiskumam, pievēršot uzmanību augstvērtīgo dzīvnieku šķirnei raksturīgajam eksterjeram, vaislai atstājot dzīvniekus ar šķirnei raksturīgu eksterjeru.
2. Vaislai atstāt dzīvniekus ar mierīgu, līdzsvarotu temperamentu. Agresīvi un tramīgi dzīvnieki nav izmantojami vaislai.

Ekstensīvajām šķirnēm vērtēšanas eksperti vērtē dzīvnieku tipiskumu, atbilstību šķirnei.

Ciltsdarba pamatā ir sistemātiska kvalitatīvu dzīvnieku izlase nodrošinot tiem atbilstošus ēdināšanas un turēšanas apstākļus.

Ciltsdarba mērķis ir sasniedzams veicot rūpīgu vaislas dzīvnieku atlasī ganāmpulkos. Gaļas liellopu audzēšanas saimniecības savu ganāmpulku izkopšanai un uzlabošanai veic rūpīgu vaislas buļļu izvēli, kas uzlabo atnešanās vieglumu un pēcnācēju dzīvsvara pieaugumu ekonomiski ēdinot, maksimāli izmantojot zāles lopbarību, kā arī brāķē zīdītājgovis un buļļus ar nepietiekošiem produktivitātes rādītājiem, aizstājot tos ar produktīvākiem buļļiem, govīm un telēm, strādā pie auglības kāpināšanas, samazinot zīdītājgovju starpatnešanās intervālu līdz 365-390 dienām.

Izvērtējot Latvijas gaļas liellopu ganāmpulkus un ņemot vērā salīdzinoši nelielo dzīvnieku skaitu populācijā, ir vērojams laba, neradnieciska vaislas materiāla deficīts. Tādēļ viens no šķirnes saimniecību uzdevumiem būtu - piedāvāt vietējā vaislas dzīvnieku tirgū kvalitatīvus un, kas ļoti svarīgi, neradnieciskus vaislas dzīvniekus. Lai šo mērķi izpildītu, Latvijā no citām valstīm jāieved labs vaislas materiāls, kas parasti prasa lielus materiālos ieguldījumus. Viens no organizāciju uzdevumiem, veicināt kvalitatīva vaislas materiāla dažādošanu, lai Latvijas vaislas tirgū samazinātu problēmu atrast katram ganāmpulkam piemērotus, labus un neradnieciskus dzīvniekus.

Izvirzīto mērķu sasniegšanai nepieciešams iesaistīt audzēšanas programmas izpildē pēc iespējas vairāk gaļas liellopu audzēšanas saimniecības. Jo mērķi, uzlabot šķirņu ģenētisko potenciālu, attīstīt kvalitatīvas, konkurētspējīgas produkcijas (vaislas materiāls, gaļa) ražošanu iekšējam un ārējam tirgum ir ieinteresētas realizēt visas gaļas liellopu audzēšanas saimniecības.

Selekcijas darbā ir nepieciešama dzīvnieku eksterjera vērtēšana. Iegūtā datu bāze un tās analīze dos iespēju izsekot selekcijas virzienam vairākās paaudzēs.

2. Gaļas liellopu audzēšana metodes

2.1. Tīraudzēšana

Šķirne - ir dzīvnieku populācija, kas ir pietiekami viendabīga, lai to par atšķirīgu no citiem tās pašas sugas dzīvniekiem uzskatītu viena vai vairākas audzētāju grupas, kuras ir vienojušās minētos dzīvniekus, norādot zināmos to priekštečus, ierakstīt ciltsgrāmatās, lai atražotu to iedzimtās īpašības, audzēšanas programmā izmantojot reprodukciju, apmaiņu un selekciju.

Šķirnei raksturīgas ģenētiski konstitucionāli produktīvas īpašības. Atbilstošos ēdināšanas un turēšanas apstākļos tās atšķiras no citām šķirnēm ar noteiktu produktivitātes līmeni, spēju nodot šīs īpašības pēcnācējiem gan tīršķirnes ietvaros, gan krustošanas rezultātā.

Dzīvniekus iedala tīršķirnes un krustojuma dzīvniekos. Šķirnību nosaka, pamatojoties uz dokumentiem par izcelšanos (individuālās uzskaites kartīte, zootehniskais sertifikāts, ieraksti ciltsgrāmatā), kā arī vizuāli.

Audzēšanas metode, kad dzīvnieku pārošanu veic vienas šķirnes ietvaros. Ar tīraudzēšanu cenšas saglabāt un pilnveidot šķirnes produktivitāti un uzbūves tipu, pasargājot to no svešu šķirņu asiņu piejaukuma. Šķirnes uzlabošanu veic mērķtiecīgas izlases un atlasē ceļā.

Tīršķirnē ieskaita dzīvniekus, kuriem piemīt dotās šķirnes raksturīgākās īpašības, kuri pēc izcelšanās atbilst sekojošām prasībām – tie ir cēlušies no vienas un tās pašas šķirnes vecākiem, kuru piederību tīršķirnei apliecina izcelsmes dokumenti.

2.2. Pakļaujošā krustošana

Audzēšanas metode, kad dzīvnieku pārošanā vairākas paaudzes no vietas izmanto vienas šķirnes vaislas buļļus un no to pēcnācējiem mērķtiecīgas izlases un atlasas ceļā iegūst dzīvniekus ar vienas šķirnes nosaukumu un raksturīgajām īpašībām.

Audzēšanas programmu realizē galvenokārt ar tīršķirnes dzīvniekiem un vismaz trešās pakāpes (87,5% vienas šķirnes asinības) dzīvniekiem, kas pakļaujošās krustošanas ceļā ieguvuši tās pašas šķirnes nosaukumu. Turpinot pakļaujošo krustošanu ar tās pašas šķirnes vaisliniekiem, tiks iegūti pēcnācēji, kurus turpmākajās paaudzēs varēs uzņemt ciltsgrāmatas papilddaļā un pamatdaļā.

3. Ciltsdarba organizēšana šķirnes ganāmpulkos

Mērķtiecīgs ciltsdarbs gaļas lopkopībā tiek veikts gaļas liellopu šķirnes saimniecībās. Šķirnes saimniecības nodrošina Latvijas gaļas liellopu audzētājus ar kvalitatīvu vaislas materiālu gaļas liellopu audzēšanai.

3.1. Veicamie pasākumi

Šķirnes ganāmpulkos veikt:

- individuālās produktivitātes un izcelšanās uzskaiti visiem tīršķirnes dzīvniekiem,
- individuālu vaislas buļļu un zīdītājgovju, vērtēšanu (3. pielikums),
- vaislas buļļu novērtēšanu pēc pēcnācēju kvalitātes,
- kvalitatīvus ataudzējamus dzīvniekus izmantot ganāmpulka atjaunošanai un/vai realizēt šķirnei.

3.2. Izlases un atlasas pamatprincipi

Izlases un atlasas rezultātā, pilnvērtīgas ēdināšanas un labas turēšanas apstākļos, katrā nākošā paaudzē var iegūt dzīvniekus ar augstāku produktivitāti.

3.2.1. Gaļas liellopu izlase

Šķirnes gaļas liellopu ganāmpulkos atlasa produktīvākos dzīvniekus – selekcijas kodolu. Vislabāko izlases efektu sasniedz, ja izlasi veic pēc neliela galveno selekcijas pazīmju skaita. Atkarībā no šķirnes, izmantošanas veida un dzīvnieka individuālajām īpašībām nosaka konkrētus izlases mērķus un izvēlas īpašības, pēc kurām veic izlasi. Izlase selekcijas kodolā balstās uz individuālās vērtēšanas materiāliem (augsts dzīvsvara pieaugums, šķirnei atbilstošs eksterjers, mierīgs, labdabīgs temperaments, auglība, atnešanās vieglums, teļu izaudzēšana, izcelšanās un pēcnācēju kvalitāte). No selekcijas kodola grupas izlasa pēcnācējus ganāmpulka atražošanai un vaislas buļļu izaudzēšanai.

Ciltsdarbā neatstāj dzīvniekus, kuru produktivitātes rādītāji pasliktina ganāmpulka kvalitāti un neatbilst šķirnes produktivitātes minimālajiem rādītājiem.

3.2.2. Vaislas buļļu izlase un pārbaude pēc pēcnācēju kvalitātes

Snieguma pārbaudes saimniecībās izmanto augstvērtīgus vaislas buļļus, tie var būt, kā pārbaudīti buļļi, kuru vērtība noteikta pēc pēcnācēju kvalitātes un tie novērtēti kā uzlabotāji tā arī pārbaudāmie buļļi. Vaislas buļļi ir ierakstīti ciltsgrāmatas pamatdaļā.

Vaislas bullim jābūt dzimušam no šķirnes prasībām atbilstošas mātes (9.-14. lpp), ar 100% vienas šķirnes asinību (dažādu šķirņu krustojumu buļļus vaislai izmantot nevar), labi attīstītam un veidotam, veselīgam savas šķirnes pārstāvim. Buļļa eksterjeram jābūt ar šķirnei raksturīgām īpašībām bez kļūdām. Vaislas buļļa dzīvmasai un ķermeņa uzbūvei jāatbilst attiecīgās šķirnes prasībām, jābūt labi attīstītiem dzimumorgāniem.

Šķirnes saimniecībās vaislas buļļus novērtē pēc pēcnācēju kvalitātes. Pārbaude pēc pēcnācēju kvalitātes ir vaislas buļļu iedzimstamības spēju pārbaude. Buļļus pēc pēcnācēju kvalitātes pārbauda šķirnes saimniecībās, jo tajās audzē buļļus visas šķirnes vajadzībām. Pēcnācējus pirmo reizi novērtē pēc dzīvsvara 6-8 mēnešu vecumā atšķirot no mātes, koriģējot datus uz 200 dienu vecumu.

Novērtējamās pazīmes:

- ar bulli aplesināto govju skaits procentuāli,
- buļļa pēcnācēju dzimšanas vieglums,
- teļu dzīvmasa (pēcnācēju kvalitāte) 200 dienu vecumā.

Pārbaudāmā buļļa pēcnācēju kvalitātes rādītājus salīdzina ar šķirnes vidējiem rādītājiem, ja tā pēcnācēju kvalitāte ir zemāka nekā šķirnē vidēji, tad šo bulli vaislas dzīvnieku ražošanai vairs neizmanto.

Vaislas buļļu pārbaude pēc pēcnācējiem turpinās visā to izmantošanas laikā. Augstvērtīgi vaislas buļļi jāizmanto ar pilnu slodzi, tomēr atbilstoši vecumam un fizioloģiskajam stāvoklim.

3. tabula

Optimālā vaislas buļļa slodze vienā lecinašanas sezonā ar plānotu atnešanās periodu - 6-8 nedēļās

Buļļa vecums	Optimālā slodze
1 gads	10-12 govīs un teles
2 gadi	15-22 govīs un teles
3 līdz 6 gadi	25-35 govīs un teles
7 un vairāk gadi	Slodzi var pakāpeniski samazināt atbilstoši buļļa aktivitātes izmaiņām

Pieaugot buļļa vecumam, lecinašanas slodze ik gadus ir jāpārskata un, ja bullis ir augstvērtīgs un tā pēcnācēji ir vērtīgi, iespējams 7 un vairāk gadu vecumā slodze pakāpeniski jāsamazina atbilstoši buļļa fiziskajam stāvoklim, lai tas saglabātu kompakto 6-8 nedēļu atnešanās periodu un varētu ganāmpulkā strādāt pēc iespējas ilgāku laiku.

4. Latvijā audzējamo gaļas liellopu šķirņu raksturojums

Latvijā izplatītākās ir Šarolē, Limuzīnas, Herefordas, Angus, Simentāles, Hailandes un Galovejas šķirnes.

Šarolē, Limuzīnas, Herefordas, Angus un Simentāles šķirņu produktivitātes prasības norādītas 1. pielikumā.

4.1. Šarolē šķirne (SA)

Šķirne izveidota Francijā - *Charolles* provincē Burgundijā, pirmo reizi minēta jau 878. gadā, šobrīd tā ir pazīstama visā pasaulē. Latvijā galvenokārt audzē Vācijas, Francijas, Zviedrijas un Baltkrievijas līniju Šarolē liellopus. Pēdējos gados populāra kļūst arī klasisko, Francijas izcelsmes Šarolē liellopu audzēšana, klasisko Šarolē vaislas dzīvnieku izmantošana piemērota ganāmpulkiem ar liela auguma dzīvniekiem, kas var veiksmīgi atrāžot šos lielos vaislinieku pēcnācējus. Dzīvnieki sevī apvieno augstu augšanas potenciālu, labu ganību izmantošanu un, pie efektīvas ēdināšanas nobarošanas beigu posmā, barības patēriņš ir salīdzinoši zems.

Šarolē šķirnes liellopi raksturojas ar baltu līdz krēmkrāsas apmatojumu.

Dzīvmasa:

- dzimšanas:

▪ buļļiem 37-47 kg

▪ telēm 35-45 kg

- atšķiršanas:

▪ buļļiem 270-300 kg

▪ telēm 255-280 kg

- govīm 700 - 900 kg

- buļļiem 1000 - 1400 kg

Apmēram 4% gadījumu piedzimst dvīņi. Vēlamais pirmās atnešanās vecums telēm ir ~30 mēneši, dzīvmasas pieaugums vecumā no 6 - 12 mēnešiem pie intensīvas ēdināšanas var sasniegt apmēram 1500 g/dnn.

Kautiznākums 14 - 16 mēnešus veciem jaunbuļļiem 67 - 69%.

Dzīvniekiem raksturīga izteikta, labi muskuļota krūšu daļa, nedaudz paceltie krusti veido atbalsta laukumu muskuļotai, platai mugurai un tilpumainam vēderam, kas pāriet labi aizpildītā jostas daļā un izteiktā pakaļējā daļā. Harmoniski veidotais ķermenis balstās uz spēcīgām, pareizi novietotām kājām.

Šarolē šķirnes govīm ir labas mātes īpašības, mierīgs raksturs un to produktīvais mūžs ir 10 un vairāk laktācijas.

Optimālais pirmās lecināšanas vecums Šarolē šķirnes telēm: 20-24 mēneši.

Krustošanas rezultātā iegūtiem nobarojamiem dzīvniekiem ir lielāka augšanas intensitāte, tie labāk izmanto barību, realizējot ir augstāks kautiznākums un mazāks tauku daudzums kautķermenī.

4.2. Limuzīnas šķirne (LI)

Šķirne izveidota Francijā - *Limousin* provincē. Līdz pat 1950. gadam šie liellopi tika izmantoti pajūgu vilkšanai, kā rezultātā izselekcionēti spēcīgi, muskuļoti, liela auguma dzīvnieki ar slaidu ķermeni un labi attīstītām kājām.

Limuzīnas šķirnes liellopiem apmatojuma krāsa ir no gaišbrūnas līdz tumšbrūnai ar gaišāku apmatojumu uz kājām, astes kaula, pakalējo kāju iekšpusē un ap acīm. Dzīvnieki piemēroti intensīvai saimniekošanas sistēmai, taču labi pielāgojas arī ekstensīvas turēšanas apstākļiem, atvieglota tipa mītnēs.

Šķirne izceļas ar ļoti labām mātes īpašībām - viegla atnešanās (1% gadījumu var būt sarežģījumi, 8% jāpalīdz atnesties), augsts grūsnības procents 95% un vairāk, vidējais starpatnešanās periods nepārsniedz 380 dienas, govīm raksturīga regulāra meklēšanās, kas palīdz saglabāt ciklisku atnešanos. Vēlamais pirmās atnešanās vecums - 30 mēneši.

Dzīvmasa:

- dzimšanas:

▪ bulļiem	32-42 kg
▪ telēm	30-40 kg

- atšķiršanas:

▪ bulļiem	260 – 285 kg
▪ telēm	240 – 260 kg

- govīm
 600 - 700 kg |

- bulļiem
 950 - 1200 kg |

Intensīvi nobarojot jaunlopus līdz 18 mēnešiem vidējais diennakts dzīvmasas pieaugums ir 1100 - 1300 grami.

Šie liellopi raksturojas ar ļoti labiem kautiznākuma rādītājiem - jaunbulļiem 14 - 16 mēnešu vecumā kautiznākums ir 69% - 71%, kautķermenis ir liess ar augstu ekstra klases gaļas iznākumu.

Optimālais pirmās lecināšanas vecums Limuzīnas šķirnes telēm: 20-24 mēneši.

4.3. Simentāles šķirne (SI)

Piena-gaļas tipa šķirne. Izveidota Šveicē izmantojot vietējās un ievestās šķirnes. Pateicoties augstajai produktivitātei un labajām piemērošanās spējām, izplatīta daudzās valstīs. Ilgstošas pakļaujošās krustošanas rezultātā izmantojot vietējās šķirnes un Šveices Simentāles šķirni izveidotas vairākas radnieciskas šķirnes: Francijā – Monbeljardas (*Montbeliarde*) šķirne, Vācijā, Austrijā Flekvi (*Fleckvieh*) šķirne. Visas šīs šķirnes ir radniecīgas un izmantojamas Simentāles šķirnes ciltsdarbā Latvijā

Šķirnes raksturojums. Apmatojums – gaiši brūni balts, retāk sarkanbalts. Galva un astes gals balti. Deguna spogulis gaišs. Ragu gali un nagi gaiši.

Dzīvmasa:

- dzimšanas:

▪ buļļiem	32-40 kg
▪ telēm	30-38 kg

- atšķiršanas:

▪ buļļiem	270 – 300 kg
▪ telēm	260 – 280 kg

- govīm

550 - 700 kg

- buļļiem

800 - 1200 kg

Kautiznākums – 58 – 62%.

Optimālais pirmās lecināšanas vecums Simentāles šķirnes telēm: 18-24 mēneši.

Simentāles šķirnes zīdītāgovis ir izteikti pienīgas, tāpēc atšķirtie teļi ir ar lielu dzīvmasu. Pēcatšķiršanas periodā jaunlopu dzīvmasas pieaugums ir ļoti atkarīgs no barības. Pie labas barības bāzes jaunlopi ir ātraudzīgi, pieticīgas ēdināšanas apstākļos rezultāti būs vāji.

Zīdītāgovīm ir izteikts mātes instinkts, bieži pieņem arī svešus teļus.

Simentāles šķirnes vaislas dzīvnieki ir ar lielu augumu, labu gaļas produktivitāti un izteiktu pienīgumu. Tīraudzēšanā šķirne ir samērā prasīga pret turēšanas apstākļiem un, produktivitātes uzturēšanai, dzīvniekiem jānodrošina laba barības bāze un labi turēšanas apstākļi. Ziemošanas periodā noteikti ir nepieciešamas mītnes.

4.4. Herefordas šķirne (HE)

Šķirne izveidota Anglijā - *Herefordshire* provincē kur senāk Herefordas liellopus izmantoja gan piena ieguvei, gan kā vilcējspēku, gan arī gaļas ražošanai. Mūsdienās Herefordas liellopi ir selekcionēti augstvērtīgas liellopu gaļas ražošanai. Šķirne radusies apvidū, kurš ir bagāts ar zāles lopbarību, līdz ar to šie dzīvnieki vēl joprojām ir saglabājuši spēju maksimāli izmantot ganības un dot labus attīstības rādītājus uz zāles lopbarības pamata. Herefordi ir vieni no vieglāk audzējamām un uzturamām gaļas liellopu šķirnēm.

Herefordas liellopus pieskaita pie vidējā lieluma gaļas šķirnēm. Apmatojuma krāsa ir no brūnas līdz sarkanbrūnai ar baltu galvu, kaklu, vēderu, astes slotiņu, un skautu. Tīršķirnes dzīvniekiem raksturīgs nepigmentēts deguna spogulis. Herefordas liellopiem var būt plati izvērsti ragi vai ģenētisks tolums, kas labi tiek pārmantots nākamajās paaudzēs.

Novērtējot Herefordas liellopus, par pozitīvām iezīmēm tiek uzskatīts harmoniski un proporcionāli veidots ķermenis, kas ir tilpumains, bez redzama zemādas tauku noslēpuma.

Dzīvmasa:

- dzimšanas:

▪ bulļiem	32-40 kg
▪ telēm	28-35 kg

- atšķiršanas:

▪ bulļiem	250 – 270 kg
▪ telēm	235 – 255 kg

- govīm
 600 - 750 kg |

- bulļiem
 900 - 1150 kg |

Intensīvi nobarojot jaunlopus var sasniegt dzīvmasas pieaugumu līdz 1100 g diennaktī. Kautiznākums - 64%.

Optimālais pirmās lecināšanas vecums Herefordas šķirnes telēm: 20-24 mēneši.

Herefordas šķirnes liellopi ar labiem rezultātiem tiek izmantoti apganīšanai aizsargājamajos rajonos un dabas liegumos.

4.5. Angus šķirne (AB)

Vēsturiski šķirne izveidota Anglijā - *Aberdeen, Banff, Kingardine* un *Angus* provincēs. Anglijā šī liellopu šķirne saucās *Aberdinangus*, tomēr Eiropā, ASV, Kanādā un citās valstīs, attiecīgo valstu ģenētiķi pamatšķirnē ir izkopuši konkrēti viņus interesējošas pazīmes un tā jau vairs nav tieši Anglijā veidota šķirne, tāpēc pasaulē pašlaik lieto apzīmējumu *Angus* liellopi. Latvijā audzē vācu *Angus* šķirnes dzīvniekus.

Vācu *Angus* šķirnes dzīvniekiem raksturīga ģenētiska bezragainība, vienas krāsas apmatojums - melns vai brūns, tomēr par kļūdu neuzskata arī viendabīgu pelēku apmatojuma krāsu, kā arī nelielus baltus laukumus uz vēdera lejasdaļas vai tesmeņa. Dzīvniekiem raksturīgs izstiepts, labi apmuskulots ķermenis ar izteiktu, aizpildītu pakaļējo šķiņķi un viegla izteiksmīga galva.

Dzīvmasa:

- dzimšanas:

▪ bulļiem	27-37 kg
▪ telēm	25-35 kg

- atšķiršanas:

▪ bulļiem	250 – 270 kg
▪ telēm	235 – 255 kg

- govīm
 550 - 750 kg |

- bulļiem
 900 - 1100 kg |

Angus šķirnes dzīvnieki labi attīstās un nobarojas ar zāles lopbarību, minimāli nepieciešama koncentrētā barība, liels kautiznākums un teicamas kvalitātes labi marmorēta gaļa ar zemu tauku saturu.

Angus šķirnes govīs raksturo zemas uzturēšanas izmaksas, viegla/regulāra atnešanās, labas mātes īpašības, pienīgums un ilgs produktīvais mūžs.

Optimālais pirmās lecināšanas vecums *Angus* šķirnes telēm: 18-24 mēneši.

4.7. Hailandes šķirne (HA)

Ekstensīvā šķirne izveidota Skotijā. Dzīvnieki ir nelieli, ar garu, dažādas nokrāsas apmatojumu (no dzelten-balta līdz pat melnam). Ragi - gari, izliekti.

Dzīvmasa:

- dzimšanas:
  - buļļiem 28 - 35 kg,
  - telēm 24 - 32 kg
- govīm 450 - 600 kg
- buļļiem 600 - 800 kg

Dzīvmasas pieaugums diennaktī intensīvi ēdinot – 600-700 grami. Teles pirmās atnešanās vecums ~ 36 mēneši.

Mazprasīgi, labi izmanto barību. Viegli panes aukstumu. Ilgmūžīgi, pie labiem apstākļiem var sasniegt arī 20 gadu vecumu. Vieglas dzemdības un labas mātes īpašības, treknis, barojošs piens.

Dzīvniekiem piemīt eksotisks izskats, kas piesaista uzmanību, tāpēc nereti Hailandes šķirnes dzīvniekus izmanto lauku tūrsma mērķiem (viesu nami, dabas objekti), dzīvnieki ir mazprasīgi un labi izmantojami dažādu dabas liegumu teritorijās, kurās ir apgrūtināta tehnikas izmantošana pļavās un ganībās. Dzīvnieki produktīvi izmanto pieticīgus barības līdzekļus, tāpēc nereti tos izmanto arī dažādu nekoptu teritoriju sakopšanai, mazo krūmu iznīcināšanai, ainavas uzlabošanai.

Realizācijas vecums gaļai – 2,5 - 3 gadi. Kautķermenis - gaļīgs ar mazu tauku noslāņojumu un smalkām muskuļšķiedrām, lielisku garšu.

4.8. Galovejas šķirne (GA)

Ekstensīvā gaļas liellopu šķirne, kas izveidota Skotijā 17. gs. Dzīvnieki ir nelieli, ar melnu vai brūnu apmatojumu. Daļai dzīvnieku ķermeņa vidusdaļā ir plata balta josla. Retāk sastopami arī balti dzīvnieki ar melnu deguna spoguļi un melnām apmatojumu. Toli.

Dzīvmasa:

- buļļiem 770 – 1045 kg
- govīm 450 – 675 kg
- teļiem dzimstot 25 - 35 kg

Mazprasīgi, labi izmanto barību. Ilgmūžīgi. Vieglas dzemdības un labas mātes īpašības. Viena no gaļīgākajām ekstensīvajām gaļas liellopu šķirnēm.

Visbiežāk izmanto ainavas uzlabošanai, dabas liegumos un tehniski grūti apstrādājāmās teritorijās.

Kautķermenis - gaļīgs ar nelielu tauku noslāņojumu un īsām muskuļšķiedrām.

5. Gaļas liellopu identifikācijas sistēma

Gaļas liellpus apzīmē ar krotālijām atbilstoši MK noteikumiem.

6. Gaļas liellopu izcelsmes reģistrācijas sistēma, ciltsdokumentācija

Ciltsdarbā ir noteikta šāda ciltsdokumentācija:

- dzīvnieka individuālā uzskaites kartīte (ciltskartīte) - pieejama LDC reģistrā, bet papildus var tikt uzturēta papīra vai elektroniskā formātā,
- dzīvnieka zootehniskais sertifikāts vai izcelsmes apliecinājums (iegādātiem dzīvniekiem),
- dabīgā lecināšanā izmantojamo vaislinieku vaislas darbības uzskaitē. Tiek fiksēts kuras govīs un kādā laika periodā nozīmētas konkrētam vaislas bullim. Reģistrējama EZIS un pieejama LDC reģistrā, papildus var tikt uzturēta papīra vai elektroniskā formātā,
- dabīgā lecināšanā izmantojama buļļa vaislinieka sertifikāts - elektroniski vai papīra formātā.

Vēl gaļas liellopu audzēšanas ganāmpulkos jābūt:

- ganāmpulka reģistrācijas kartītei,
- novietnes reģistrācijas kartītei,
- dzīvnieku reģistram (pieejams LDC reģistrā, bet var tikt kārtota arī papīra vai elektroniskā formātā, ja dzīvnieku īpašnieks to vēlas),
- dzīvnieku apzīmēšana un pārvietošana uz/no citiem ganāmpulkiem vai novietnēm reģistrējama LDC EZIS, papildus var tikt uzturēta papīra vai elektroniskā formātā.

7. Gaļas liellopu ciltsvērtības noteikšana

Ciltsvērtība ir ģenētiski noteikta dzīvniekiem izkopjamās pazīmes iedzimstoša novirze no šķirnes vidējā rādītāja. Ciltsvērtības noteikšana pamatojas uz paša dzīvnieka ģenētisko faktoru, kam ir ekonomiska nozīme, salīdzināšanu ar šķirnes vidējiem rādītājiem. Ciltsvērtības noteikšanai izmantos datus no snieguma pārbaudē un pārraudzībā iegūtās informācijas un, kad sistēma tiks sakārtota, tiks izmantoti dati no gaļas pārstrādes uzņēmumiem par gaļas šķirņu liellopu kontrolkaušanu. Nosakot ciltsvērtību, katras gaļas šķirnes liellopus vērtē atsevišķi. Radniecīgas šķirnes, piemēram, Simentāles, Montbeljardas un Flekvī šķirnes vērtē kā vienu šķirni – Simentāles šķirni.

Gaļas liellopiem ciltsvērtību nosaka pēc:

- produktivitātes,
- ķermeņa uzbūves, jeb eksterjera,
- pēcnācējiem.

Dzīvniekiem noteikto ciltsvērtību izmanto labāko dzīvnieku izlasei, kas veikta vairākās paaudzēs, nodrošina vēlamu īpašību izkopšanu un nostiprināšanu.

2019. gadā ciltsvērtības aprēķināšanas programma ir izstrādāta Šarolē šķirnei, pārējo šķirņu ciltsvērtības aprēķināšanas programmas ir izstrādes procesā.

Eksterjera novērtēšanu veic sertificēts dzīvnieku vērtēšanas eksperts, pamatojoties uz gaļas liellopu vērtēšanas instrukciju.

1. Ciltsvērtība teļiem.

Ciltsvērtību teļiem nosaka no dzimšanas līdz gada vecumam. Tiek noteikta dzīvmasa (1. pielikums) piedzimstot, atšķirot un gada vecumā, pārrēķinot atšķiršanas dzīvmasu uz 200 dienām un gada dzīvmasu uz 365 dienām. Pie dzīvmasas noteikšanas tiek aprēķināts dzīvmasas pieaugums g/dnn (1. pielikums). Katrai šķirnei ir raksturīga noteikta teļu dzīvmasa piedzimstot, tomēr visā pasaulē selekcijas darbs tiek virzīts uz to, lai teļi dzimtu ar mazāku dzīvmasu nodrošinot vieglākas dzemdības, tajā pašā laikā, lai tie būtu pietiekami ātraudzīgi un sasniegtu vai pārsniegtu šķirnei raksturīgo dzīvmasu atšķiršanas vecumā.

2. Ciltsvērtība zīdītājgovīm.

Auglība - teļu ieguve procentos (dzīvi dzimušo teļu skaits : grūsno govju un telīšu skaits × 100). Ja govys 2 vai vairāk gadus pēc kārtas nav devusi pēcnācēju, dzīvnieka īpašniekam jāpieņem lēmums par govys turpmāko izmantošanu ciltsdarbā: Atnešanās - dzemdību norise (1 - bez palīdzības, 2 - neliela mehāniska palīdzība, 3 - veterināra palīdzība, 4 - ķeizargrieziens);

Dzīvmasa kg pēc pirmās un trešās vai ceturtās atnešanās reizes;

Pienīgums - pienīgumu nosaka nosakot teļa dzīvmasu pie atšķiršanas (pārrēķinot uz 200 dienām) un izrēķinot diennakts dzīvmasas pieaugumu g/dnn;

Eksterjers - vērtē pēc šķirnes tipa, vispārējās attīstības, kaulu būves (konstitūcijas) un muskulatūras. Katru pazīmi vērtē atsevišķi, neatkarīgi no pārējām. Ķermeņa uzbūves vērtēšanai lieto no 1 līdz 9 punktu skalu (3. pielikums), aptverot katras pazīmes galīgo noviržu diapazonu.

3. Ciltsvērtība vaislas buļļiem.

Ciltsvērtība vaislas buļļiem tiek noteikta pēc grūsno govju īpatsvara, tam jābūt vismaz 80% no lecināto govju skaita atbilstoši optimālajai buļļa slodzei noteiktā vecumā ar plānotu atnešanās periodu apmēram 6-8 nedēļās.

4. tabula

Minimālais grūsno govju skaits ar plānotu atnešanās periodu 6-8 nedēļās vaislas buļļa ciltsvērtības noteikšanai

Buļļa vecums	Optimālā slodze	Minimālais grūsno govju skaits
1 gads	10-12 govys un teles	8-10
2 gadi	15-22 govys un teles	12-18
3 līdz 6 gadi	25-35 govys un teles	20-28
7 un vairāk gadi	Slodzi var pakāpeniski samazināt atbilstoši buļļa aktivitātes izmaiņām	Vismaz 80% no lecināto govju skaita

Iegūtie dati ciltsvērtības noteikšanai tiek uzkrāti un tiks izmantoti, kad būs izvērtēts pietiekams dzīvnieku skaits.

8. Ciltsgrāmatas kārtošanas metodika

Izstrādāta atbilstoši Dzīvnieku audzēšanas regulas un Ministru kabineta noteikumiem.

Ciltsgrāmatu izmanto ciltsdarba sasniegumu analīzei, labāko dzīvnieku izlasei, atlasei un reģistrēšanai, turpmāko ciltsdarba uzdevumu noteikšanai, izcelšanās datu ticamības pārbaudei.

Ciltsgrāmatu kārto attiecīgā šķirnes lauksaimniecības dzīvnieku audzētāju organizācija (turpmāk – organizācija), kurai piešķirts šķirnes lauksaimniecības dzīvnieku audzētāju organizācijas statuss saskaņā ar normatīvajiem aktiem par šķirnes lauksaimniecības dzīvnieku audzētāju organizācijas atbilstības kritērijiem un šķirnes lauksaimniecības dzīvnieku audzētāju organizācijas statusa piešķiršanas kārtību.

Ciltsgrāmatā ir divas daļas – pamatdaļa A (kas dalās A1, A2 klasēs un A buļļiem kopā ar ciltsgrāmatas numuru) un papilddaļa – B (turpmāk – papilddaļa).

Dzīvnieku ieraksta ciltsgrāmatā, ja:

- tas ir apzīmēts atbilstoši normatīvajiem aktiem par lauksaimniecības dzīvnieku, ganāmpulku un novietņu reģistrēšanas un lauksaimniecības dzīvnieku apzīmēšanas kārtību, tam ir zināma izcelsme un dzimšanas vieta;
- tam ir veikta snieguma pārbaude (attiecas uz dzīvniekiem);
- tas atbilst attiecīgās šķirnes audzēšanas programmā noteiktajām prasībām;
- dzīvnieks sasniedzis 12 mēnešu vecumu.

A1 klasē, ja:

- to vecāki un vecvecāki (māte, tēvs, mātes tēvs, mātes māte, tēva tēvs, tēva māte) ierakstīti tās pašas šķirnes ciltsgrāmatas pamatdaļā (atkāpe – A1 klasē var ierakstīt sieviešu dzimuma dzīvniekus, kuru priekšteces (M, MM, TM) ir ierakstītas ciltsgrāmatas papilddaļā (Regula 2016/1012, II pielikuma, III nodaļa, 1. punkta a) apakšpunkts). Ārzemju izcelsmes priekštečiem, kuri nav bijuši Latvijā, var nebūt norādes par ierakstīšanu ciltsgrāmatā;
- tiem ir šķirnei atbilstoša izcelsme (100% vienas šķirnes asinība) **trīs paaudzēs** (tēvs, tēva māte, tēva tēvs, tēva tēva māte, tēva tēva tēvs, māte, mātes tēvs, mātes māte, mātes mātes tēvs, mātes mātes māte), taču, ja dzīvnieka izcelsme ir izsekojama arī ceturtajā paaudzē (mātes mātes mātes māte, mātes mātes mātes tēvs, tēva tēva tēva tēvs, tēta tēva tēva māte), šiem priekštečiem ir jābūt 100% tās pašas šķirnes dzīvniekiem, un **divās paaudzēs** (māte, mātes māte, mātes tēvs, tēvs, tēva tēvs, tēva māte), ja dzīvnieks ievests no ārvalstīm līdz 01.11.2018 un tā izcelsmes dokumentos ir norāde par vecāku un vecvecāku atbilstību kādai no ciltsgrāmatas daļām savukārt no 01.11.2018. ievestajam dzīvniekam ir izdots izcelsmes valsts organizācijas **zootehniskais sertifikāts**;
- dzīvniekam ir dzimis vismaz 1 pēcnācējs un ir noteikta tā kvalitāte, vismaz viena teļa produktivitātes rādītāji, dzimšanas un atšķiršanas dzīvmasa, atbilst tabulā (2. pielikums) norādītiem kritērijiem.

A2 klasē, ja:

- to vecāki un vecvecāki (māte, tēvs, mātes tēvs, mātes māte, tēva tēvs, tēva māte) ierakstīti tās pašas šķirnes ciltsgrāmatas pamatdaļā (atkāpe – A2 klasē

var ierakstīt dzīvniekus, kuru sieviešu kārtas priekšteces (M, MM, TM) ir ierakstītas ciltsgrāmatas papilddaļā (Regula 2016/1012, II pielikuma, III nodaļas, 1. punkta a) apakšpunkts). Ārzemju izcelsmes priekštečiem, kuri nav bijuši Latvijā, var nebūt norādes par ierakstīšanu ciltsgrāmatā;

- tiem ir šķirnei atbilstoša izcelsme (100% vienas šķirnes asinība) **trīs paaudzēs** (tēvs, tēva māte, tēva tēvs, tēva tēva māte, tēva tēva tēvs, māte, mātes tēvs, mātes māte, mātes mātes tēvs, mātes mātes māte) taču, ja dzīvnieka izcelsme ir izsekojama arī ceturtajā paaudzē (mātes mātes mātes māte, mātes mātes mātes tēvs, tēva tēva tēva tēvs, tēta tēva tēva māte), šiem priekštečiem ir jābūt 100% tās pašas šķirnes dzīvniekiem, un **divās paaudzēs** (māte, mātes māte, mātes tēvs, tēvs, tēva tēvs, tēva māte), ja dzīvnieks ievests no ārvalstīm līdz 01.11.2018 un tā izcelsmes dokumentos ir norāde par vecāku un vecvecāku atbilstību kādai no ciltsgrāmatas daļām savukārt no 01.11.2018. ievestajam dzīvniekam ir izdots izcelsmes valsts organizācijas **zootehniskais sertifikāts**;

B papilddaļā, ja:

- tā vecāki un vecvecāki ir 100% tās pašas šķirnes dzīvnieki.

Vīriešu kārtas dzīvniekus ieraksta ciltsgrāmatas pamatdaļā, ja:

- tā vecāki un vecvecāki ierakstīti ciltsgrāmatas pamatdaļā;
- buļļa tēvs vismaz vienu reizi ir ieguvis vaislinieka izmantošanas sertifikātu,
- Latvijā ievestu vaislas bulli, biomateriālu, olšūnu un embriju, ieraksta ciltsgrāmatā, ja dati par dzīvnieku ir norādīti zootehniskajā sertifikātā, atbilstoši regulas Nr. 2016/1012 2. panta 20. punkta prasībām;
- tam ir apstiprināta izcelsme ar DNS vai citu līdzvērtīgu metodi. Izņēmums – buļļi, kas tika sertificēti vaislas darbībai pirms 2012. gada, kad Latvijā dzīvnieku izcelsmes apstiprināšanai neizmantoja DNS analīzi.

Ciltsgrāmatā var ierakstīt arī dzīvniekus, kas uz ierakstīšanas brīdi ir likvidēti.

Lai dzīvnieku ierakstītu ciltsgrāmatā, tiek pārbaudīta zootehniskajā sertifikātā norādītā informācija un tā tiek salīdzināta ar informāciju LDC datubāzē. Produktivitātes informāciju organizācijai iesniedz dzīvnieka īpašnieks, to salīdzina ar LDC datu bāzē pieejamo informāciju. Pēc datu pārbaudes organizācija pieņem lēmumu par:

- dzīvnieka reģistrēšanu ciltsgrāmatā un reģistrē to LDC datu bāzē,
- atteikumu reģistrēt dzīvnieku ciltsgrāmatā un izsniedz tā rakstisku pamatojumu īpašniekam, ja dzīvnieka īpašnieks to pieprasa.

Datus par ciltsgrāmatā ierakstītajiem dzīvniekiem glabā organizācijas arhīvā pastāvīgi, ja dati par dzīvniekiem nav pieejami Lauksaimniecības datu centra datu bāzē.

9. Snieguma pārbaudes sistēma

Snieguma pārbaude - process audzēšanas programmas īstenošanai, kas nodrošina kvantitatīvus un kvalitatīvus datus par lauksaimniecības dzīvnieku, tā produktivitāti un eksterjeru. Snieguma pārbaudes datus par gaļas liellopiem, ar kuriem īsteno audzēšanas programmu, saimniecībā iegūst un reģistrē pārraug un vērtēšanas eksperts.

Pārraug nosaka vaislas buļļa dzīvmasu pirms vaislas darbības uzsākšanas, triju vai četru gadu vecumā un piecu gadu vecumā, un zīdītājgovīm pēc pirmās un trešās vai ceturtais atnešanās.

Vērtēšanas eksperts atbilstoši audzēšanas programmā noteiktajām prasībām vērtē zīdītājgovis un specializēto gaļas šķirņu vaislas buļļus, reģistrējot šādus datus:

1. EKSTERJERA VĒRTĒŠANAS (3. pielikums) DATUS:

- zīdītājgovīm – pēc pirmās un trešās vai ceturtais atnešanās reizes,
- vaislas buļļiem – pirms vaislas darbības uzsākšanas, triju vai četru gadu vecumā un piecu gadu vecumā.

Eksterjera vērtēšana.

Krūšu platums tiek vērtēts no priekšpuses apskatot krūšu kurvja platāko vietu. Ja krūšu kurvis ir labi attīsts plats, tātad, dzīvniekiem ir labi attīstītas plaušas, viss ķermenis labi tiek apgādāts ar skābekli, tas ir cieši sasitīts ar govs pienīgumu. Vēlamais minimālais punktu skaits – 7, pieaugušam bullim līdz 8, Pieļaujamais zīdītājgovīm laktācijas beigās – 6. Ja ir mazāks punktu skaits, dzīvnieku ciltsdarbam neatstāj.

Ar krūšu platumu cieši saistīta pazīme ir **ķermeņa dziļums**, jo dzīvniekam platākas krūtis, jo, parasti, dziļāks ķermenis. Ķermeņa dziļumu novērtē sānskatā tūlīt aiz priekšējām aplūkojot krūšu kurvja dziļumu (attālums no lāpstiņām līdz krūšu kaulam). Vēlams: govīm – 7-8 punkti, buļļiem – 8-9 punkti, slaidiem gariem dzīvniekiem varētu būt 6 balles, ja tikai ir labs krūšu platums no priekšpuses un ķermenis ir labi apmuskulots. Ja ir mazāks punktu skaits, dzīvnieku ciltsdarbam neatstāj.

Viens no svarīgākajiem punktiem dzīvnieku novērtējumā ir **mugurkauls**. Mugurkauls ir visa karkasa balsts, ja mugurkauls ir izliekts, vai ieliekts, tātad dzīvnieka kaulu sistēma ir vājāka, kā tai vajadzētu būt. Vislabākais rādītājs – taisna, spēcīga mugura – 5 punkti. Ja mugurkauls ir ieliekts, tātad dzīvniekam ir grūtāk nest savu svaru, tas lielā mērā atsaucas arī uz dzīvnieka kājām. Ieliekts mugurkauls ir vērojams labi barotiem, lieliem dzīvniekiem, kuriem kaulu sistēma, acīmredzot, ir mazliet par vāju priekš tik lielas ķermeņa masas. Izliekts mugurkauls parasti mēdz būt saslimušiem dzīvniekiem. Ciltsdarbam neatstāj dzīvniekus, kam mugurkauls ir pārlieku izliekts 7-9 punkti vai ieliekts 1-3 punkti.

Katrai šķirnei ir savs raksturīgais dzīvnieku **lielums**. Vēlamais lielums būtu 7-9 punkti pieaugušam dzīvniekam. Jaundzīvniekiem jāatbilst vecumam. Ja ir mazāks punktu skaits, dzīvnieku ciltsdarbam neatstāj

Tālāk tiek vērtēta dzīvnieka muskuļotība. Vērtēšanu sāk no **filejas platuma** noteikšanas. Filejas platumu vērtē nosakot atstarpi starp lāpstiņām virs mugurkaula un piepildījumu, jo lielāks attālums un piepildījums, jo fileja ir platāka. Jo dzīvnieki ir labāk baroti, jo šis rādītājs ir labāks. Vaislas buļļiem 7-8 punkti, jaunbuļļiem 12 mēnešu vecumā varētu būt 6 punkti. Zīdītāgovīm 6-7 punkti, kombinēto šķirņu govīm laktācijas otrā pusē varētu būt mazāk 4-6 punkti, bet, tad jāizvērtē teļš, ko govys baro, ja tas nav labā kondīcijā, govi ciltsdarbā neatstāj un brāķē vai nozīmē nobarojamo jaunlopu ražošanai.

Svarīga pazīme gan pie ķermeņa potenciālā gaļīguma novērtēšanas gan arī atnešanās viegluma nodrošināšanai ir **jostasvietas un krustu platums**. Arī šīs abas pazīmes ir diezgan izteikti saistītas savā starpā. Vaislas buļļiem šiem rādītājiem ir pieļaujamas arī 6 punkti. Zīdītāgovīm – 7-8 punkti, ekstensīvām šķīlīnēm pieļaujams – 6 balles. Ja ir mazāks punktu skaits, dzīvnieku ciltsdarbā neatstāj

Tālāk tiek vērtēts **krustu slīpums**, kas ir svarīga pazīme novērtējot dzīvnieka potenciālo atnešanās vieglumu. Šo pazīmi novērtē vizuāli nosakot krustu slīpumu sānskatā, no krustu kaula līdz kaunuma kaulam. Optimālais punktu skaits šai pazīmei ir 5-6 punkti govīm, 5 – 7 - buļļiem.

Pēc krustu slīpuma tiek vērtēts **krustu garums**, kas arī ir svarīga pazīme vērtējot atnešanās potenciālo vieglumu, jo, raksturo dzemdību ceļa garumu. Šai gadījumā novērtē krustu garumu attiecībā pret visa ķermeņa garumu. Optimāli 5-6 punkti govīm, 5-7 – buļļiem.

Vērtējot muskuļotību, ļoti svarīgs gaļas šķirņu liellopiem ir **augšstilbu muskuļu** novērtējums. Augšstilba muskuli vērtē sānskatā, līnijā no paslēpenēm līdz muskuļa tālākajam aizmugures punktam. Vēlamais punktu skaits šai pazīmei tuvojas 9. Kombinēto šķirņu govīm laktācijas otrā pusē var būt arī 4-5 punkti, tad papildus jāpievērš uzmanība pēcnācēja kondīcijai.

Tikpat svarīgs rādītājs gaļas šķirņu dzīvniekiem ir **augšstilba muskuļa garums**, kas arī tiek vērtēts sānskatā. Vēlamais punktu skaits - 6-7.

Vērtējot augšstilbus noteikti nedrīkst aizmirst **augšstilbu platumu** ko vērtē aplūkojot dzīvnieka augšstilbus no aizmugures. Vēlamais punktu skaits tiecas uz 9.

Viena no svarīgākajām pazīmēm, ko vērtē gaļas šķirņu dzīvniekiem, ir kājas. Kājām ir jābūt stiprām, pareizi veidotām un pareizi novietotām, lai smagie gaļas šķirņu dzīvnieki varētu bez piepūles pārvietoties un uzņemt barību.

Pirmā pazīme, ko vērtē ir **pakalkājas sānskatā**. Lecamās locītavas leņķim jāveido apm. ~150°. Tas liecina par saišu stiprību un elastību. Dažādām šķīlīnēm šī pazīme varētu būt atšķirīga, tomēr, gaitai jābūt elastīgai, lai samazinātu traumatisma risku dzīvniekiem pārvietojoties pa ganībām. Vēlamais punktu skaits šai pazīmei ir 5 punkti. Dzīvniekus ar pārāk stāvām kājām (1-3 punkti) un ar zobenveida kājām (7-9 punkti) ciltsdarbā neatstāj.

Kopā ar pakalkājām tiek vērtēts **vēzīšu slīpums**, kas tieši tāpat ietekmē dzīvnieka gaitu un kāju izturību. Velamais punktu skaits – 5, t.i. 45°. Pārāk stāvi vēzīši padara gaitu asu un uzliek kājām papildus slodzi pasliktinot gaitas amortizāciju, pārāk mīksti vēzīši arī uzliek papildus slodzi karpālajām locītavām un nav vēlami.

Viens no kāju novērtēšanas kritērijiem ir kāju novietojums attiecībā pret ķermeni, kājām jābūt spēcīgām un jāatrodas paralēli vienai no otras. X un O veida kājas liecina par vājiem kauliem un saitēm. Dzīvniekam ar šādām kājām arī var būt apgrūtināta pārvietošanās, var rasties dažādas kāju problēmas. Šajā gadījumā tiek vērtētas **priekškājas no priekšpuses un pakalkājas no aizmugures**. Vēlamais punktu skaits abiem rādītājiem 5-7 punkti.

Visbeidzot dzīvnieks tiek vērtēts kopumā. Vispirms tiek novērtēta **kaulu kvalitāte**. Tie nedrīkst būt rupji, kas varētu radīt problēmas pie atnešanās, kā arī pārāk smalki kauli, varētu būt par smalku un neizturīgu lielajiem gaļas dzīvniekiem. Vēlamais punktu skaits – 5. Nedaudz rupjāki kauli var būt vaislas bulliem, līdz 6, ballēm, ja vairāk, tas liecina, ka arī pēcnācēji būs ar robustiem kauliem, kas varētu radīt papildus problēmas govīm pie dzemdībām. Dažām šķirnēm (AB, HA) kauli var būt smalkāki – 4 punkti šajā gadījumā ir pieņemams rādītājs. Dzīvnieki ar pārāk smalku (1-3 punkti) vai robustu skeletu (7-9 punkti) ciltsdarbam nav atstājami.

Noslēdzot dzīvnieka vērtējumu, punktos izsaka arī dzīvnieka **kopskatu**. Kopskatu ietekmē katra iepriekšnovērtētā pazīme atsevišķi, un, tas cik harmoniski veidots un šķirnei atbilstošs ir dzīvnieks kopumā. Velamais punktu skaits tiecas uz 9. Optimāli 7 – 8 punkti. Dzīvnieki ar vērtējumi 1-5 punkti nav atstājami ciltsdarbam. Bullis ar kopskata vērtējumu 6 punkti nav vēlams vaislinieks ciltsdarbā, papildus var izvērtēt bulla darba slodzi, ja zemais vērtējums ir sasniegts lecināšanas sezonas beigās un, ja ir potenciāls dzīvnieka kondīciju līdz nākamai darba sezona uzlabot, tad atsevišķos gadījumos šādu dzīvnieku var atstāt nozīmējot papildus vērtēšanu pirms nākamās darba sezonas sākuma. Tas pats attiecas uz zīdītāgovīm.

2. DATUS PAR TEMPERAMENTU:

- zīdītāgovij – pēc pirmās atnešanās reizes ("L" – līdzsvarota, "T" – tramīga, "A" – agresīva),

- vaislas bullim – pirms vaislas darbības uzsākšanas ("L" – līdzsvarots, "T" – tramīgs, "A" – agresīvs).

Agresīvus un tramīgus dzīvniekus brāķē.

3. KVALITATĪVOS DATUS:

Ciltsdarba mērķu sasniegšanai ir jāizpilda sekojoši uzdevumi:

a) Jākāpina dzīvmasas diennakts pieaugumu pēcatšķiršanas periodā līdz gada vecumam, lai sasniegtu:

3. Šarolē 1200 g/d bulliem un 1000 g/d telēm
4. Herefordiem 950 g/d bulliem un 850 g/d telēm
5. Limuzīniem 1150 g/d bulliem un 950 g/d telēm
6. Angusiem 950 g/d bulliem un 800 g/d telēm
7. Simentāļiem 1100 g/d bulliem un 900 g/d telēm

b) Jāuzlabo atnešanās vieglumu, lai sasniegtu:

8. Šarolē	telēm 80% un govīm 90% dzemdību bez asistēšanas
9. Herefordiem	telēm 82% un govīm 91% dzemdību bez asistēšanas
10. Limuzīniem	telēm 85% un govīm 95% dzemdību bez asistēšanas
11. Angusiem	telēm 85% un govīm 95% dzemdību bez asistēšanas
12. Simentāļiem	telēm 85% un govīm 95% dzemdību bez asistēšanas

Iegūtos datus apstrādā Lauksaimniecības datu centrs un aprēķina Šarole dzīvnieku ciltsvērtību atbilstoši starptautiskās dzīvnieku pārraudzības organizācijas (ICAR) un starptautiskās buļļu novērtēšanas organizācijas (INTERBEEF) nosacījumiem. Pārējo šķirņu ciltsvērtības noteikšanas programma atrodas izstrādes stadijā un tiks izmantota ciltsvērtības noteikšanai, kad tiks pabeigta.

Lai pārliecinātos par snieguma pārbaudes un gaļas liellopu izcelsmes datu ticamību, ciltsdarba organizācija veic virspārraudzību ganāmpulkos, kuros notiek snieguma pārbaude.

Virspārraudzības laikā organizācijas speciālisti pārliecinās par:

- snieguma pārbaudes datu atbilstību pārraudzības un snieguma pārbaudes noteikumu un audzēšanas programmā noteiktajām prasībām;
- audzēšanas programmā iesaistīto gaļas liellopu identitāti pēc DNS ģenētiskās kvalitātes.

Dzīvnieka izcelšanās tiek reģistrēta pamatojoties uz norādīto informāciju par lecināšanu/apsēklošanu. Precīza informācija par izcelsmi ir nepieciešama ticama vaislas buļļa (tēva) vērtējuma iegūšanai, paša dzīvnieka izcelsmes apliecināšanai un ciltsgrāmatā reģistrēto dzīvnieku izcelsmes kontrolei. Selekcijas darbā ir būtiski izslēgt jebkādu nepareizu informāciju.

Izcelsmi nosaka izmantojot DNS testu, kas apliecina atbilstību vai neatbilstību norādītajiem vecākiem.

Izcelšanos ar DNS metodi jāapstiprina ja:

- vienlaicīgi izmanto vismaz 2 vaisliniekus,
- satuvināti lecināšanas dati ar dažādiem vaisliniekiem,
- pagarināts grūsnības periods,
- novēlota pēcnācēju reģistrācija LDC,
- snieguma pārbaudes dati atšķiras no šķirnei raksturīgiem rādītājiem,
- zīdītājgovju auglības rādītāji atšķiras no šķirnes raksturīgajiem rādītājiem,
- ciltsgrāmatā ierakstītiem dzīvniekiem izlases kārtībā,
- strīdu gadījumā ar dzīvnieku audzētāju.

Organizācija virspārraudzības rezultātus fiksē pārbaudes aktā, norādot konstatētās neatbilstības, un par atkārtoti konstatētajām neatbilstībām informē Lauksaimniecības datu centru un Pārtikas un veterināro dienestu.

10. Gaļas šķirņu vaislas buļļu un to bioprodukta sertifikācijas kārtība

I. Vispārīgie jautājumi

1. Vaisliniekus un to bioproduktu sertificē uz to izmantošanas laiku kvalitatīvu pēcnācēju atražošanai, vaislas dzīvnieku iegūšanai un augstražīga ganāmpulka izveidošanai.
2. Vaislinieku un tā bioproduktu var sertificēt izmantošanai, ja:
  - 2.1. **gaļas šķirnes vaislinieks ir 100% vienas šķirnes pārstāvis, nav pieļaujams vaislas darbībā izmantot dažādu šķirņu krustojuma vaislas buļļus;**
  - 2.2. tas atbilst sertificēšanas nosacījumiem;
  - 2.3. vaislinieks ir apzīmēts normatīvajos aktos par dzīvnieku, ganāmpulku un novietņu reģistrēšanu un dzīvnieku apzīmēšanu noteiktajā kārtībā;
  - 2.4. vaislinieks ir ierakstīts ciltsgrāmatas pamatdaļā;
  - 2.5. vaisliniekam ir izsniegts zootehniskais sertifikāts, izņemot gadījumus, ja vaislinieks izaudzēts savā ganāmpulkā;
  - 2.6. buļļa izcelsmi apstiprina DNS sertifikāts;
  - 2.7. vaisliniekam ir veikts eksterjera vērtējums. Minimālais, sertificēšanai atbilstošs kopskata vērtējums – 7 balles;
  - 2.8. tā dzīvmasa atbilst 1. pielikumā minētajām minimālajām 365 dienu vecuma dzīvmasas prasībām, vai tā brīža sertificēšanas vecumam atbilstošajām minimālajām dzīvmasas prasībām;
  - 2.9. veikti veterinārie izmeklējumi uz šādām slimībām:
    - Govju enzootiskā leikoze,
    - Infekciozais rinotraheīts- pustulozais vulvovaginīts (IRT-PVV),
    - Govju virusālā diareja,
    - Kampilobakterioze.

II. Sertifikāta izsniegšana un tā derīguma termiņa pagarināšana

3. Organizācija izsniedz vaislinieka un tā bioprodukta sertifikātu (4.pielikums) kurā norāda:
    - 3.1. sertifikāta derīguma termiņu nosaka uz laiku, kas nav mazāks par gadu, vai uz pārbaudes laiku (divi gadi), kurā iegūst šādus vērtējumus:
      - 3.1.1. Pēcnācēju dzīvmasa 200 dienu vecumā un/vai 365 dienu vecumā atbilst izplatītāko intensīvo šķirņu minimālajām dzīvmasas prasībām (1. pielikums);
      - 3.1.2. Eksterjera vērtējums, katru gadu līdz 5 gadu vecumam ieskaitot, kopskatā ieguvis vismaz 7 punktus un atsevišķi pakaļkāju vērtējums sānskatā un vēzīšu slīpuma vērtējums iekļaujas 4-6 punktu robežās.
- Derīguma termiņu pagarina ja vērtējums atbilst vismaz vienam no minētajiem kritērijiem un ir veikti šīs programmas gaļas šķirņu vaislas buļļu un to bioprodukta sertifikācijas kārtības 2.9. punktā noteiktie izmeklējumi.
- Bioprodukta sertifikāta derīguma termiņu nosaka uz tā izlietošanas laiku.
- 3.2. teritoriju vai ganāmpulka reģistrācijas numuru vai numurus, ja vaislinieks (vai bioprodukts) tiks izmantots vairākos ganāmpulkos.

4. Lai saņemtu sertifikātu, persona organizācijai iesniedz iesniegumu sertifikāta saņemšanai. Iesniegumam pievieno šādus dokumentus:
  - 4.1. vaislinieka zootehniskā sertifikāta kopiju (izņemot, ja bullis sertificē darbam tikai izcelsmes ganāmpulkā), ja vaislinieku vai to bioproduktu iepērk citā valstī, – zootehniskā sertifikāta kopiju izsniedzējas valsts oriģinālvalodā un, ja nepieciešams, tā tulkojumu;
  - 4.2. DNS sertifikāta kopiju, no **atestētas laboratorijas, kas apliecina vaislai paredzētā bulla izcelšanos** (DNS analīzes), ja DNS sertifikāts nav pieejams Lauksaimniecības datu centra datu bāzē pie dzīvnieka dokumentiem.
5. Organizācija mēneša laikā izvērtē šo noteikumu 4. punktā minētos dokumentus un pieņem lēmumu:
  - 5.1. par sertifikāta izsniegšanu un izsniedz to;
  - 5.2. par atteikumu izsniegt sertifikātu un paziņo par to iesniedzējam.
6. Lai pagarinātu vaislinieka sertifikāta derīguma termiņu, persona iesniedz organizācijai iesniegumu sertifikāta derīguma termiņa pagarināšanai.
  - 6.1. organizācijai ir tiesības pieprasīt papildus dokumentus, ja organizācijai tādi ir nepieciešami, lai pagarinātu vaislinieka izmantošanas sertifikātu.
7. Ja vaislinieka vērtējums atbilst audzēšanas programmā noteiktajām prasībām, organizācija pagarina sertifikāta derīguma termiņu, saglabājot pirmo reizi izsniegtā sertifikāta kārtas numuru.
8. Organizācija neizsniedz sertifikātu vai nepagarina tā derīguma termiņu, ja netiek ievēroti šajos noteikumos minētie nosacījumi.
9. Organizācija septiņu dienu laikā pēc sertifikāta izsniegšanas paziņo Lauksaimniecības datu centram par izsniegtajiem vaislinieku vai to bioprodukta sertifikātiem un to derīguma termiņa pagarināšanu.

III. Sertifikāta darbības apturēšana un pārtraukšana

10. Organizācija var apturēt sertifikāta darbību, ja:
  - 10.1. persona nepilda audzēšanas programmā noteiktos vaislinieku un to bioprodukta izmantošanas nosacījumus;
  - 10.2. ja vaislinieka pēcnācējiem ir konstatēti iedzimti defekti vai citas nevēlamas īpašības
11. Lauksaimniecības datu centrs pārtrauc tā darbību ja vaislas bullis sertifikāta derīguma termiņa laikā tiek pārvietots uz ganāmpulku, kas nav norādīts vaislas bulla izmantošanas sertifikātā.

11. Zootehniskā sertifikāta un izcelsmes apliecinājuma izsniegšanas kārtība

Izstrādāti atbilstoši MK noteikumiem

Zootehniskais sertifikāts ir izcelsmes sertifikāts, apliecinājums vai komerciāla dokumentācija par tīršķirnes vaislas dzīvniekiem vai to reproduktīvajiem produktiem ko pēc īpašnieka pieprasījuma izsniedz papīra vai elektroniskā formā un kurā sniegta informācija par vaislas dzīvnieku vai to reproduktīvo produktu ģenētisko izcelsmi, identifikāciju un, ja pieejams, par snieguma pārbaudes vai ģenētiskās izvērtēšanas rezultātiem

1. Lai saņemtu zootehnisko sertifikātu (5. pielikums), vaislas gaļas šķirnes liellopa, tā spermas, olšūnas vai embrija īpašnieks (turpmāk – īpašnieks) iesniedz ciltsdarba organizācijā iesniegumu papīra vai elektroniska dokumenta formā. Iesniegumam pievieno **DNS sertifikātu, kas apliecina vaislai pārdodamā buļļa izcelšanos.**

2. Organizācija mēneša laikā pēc iesnieguma saņemšanas sagatavo un izsniedz īpašniekam zootehnisko sertifikātu vai izcelsmes apliecinājumu.

3. Pārdošanai paredzēta vai Latvijā ievadama vaislas gaļas šķirnes liellopa (turpmāk – vaislas dzīvnieks), tā spermas, olšūnas un embrija zootehniskajā sertifikātā tiek norādīts:

3.1. tās šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācijas nosaukums, kas to izsniedz un, ja iespējams, atsauce uz minētās šķirnes dzīvnieku audzētāju biedrības vai šķirnes dzīvnieku audzētāju institūcijas tīmekļa vietni;

3.2. ciltsgrāmatas nosaukums;

3.3. attiecīgā gadījumā – klase ciltsgrāmatas pamatdaļā, kurā tīršķirnes vaislas dzīvnieks ierakstīts;

3.4. tīršķirnes vaislas dzīvnieka šķirnes nosaukums;

3.5. tīršķirnes vaislas dzīvnieka dzimums;

3.6. tīršķirnes vaislas dzīvnieka ieraksta numurs ciltsgrāmatā (Ciltsgrāmatas Nr.);

3.7. identifikācijas sistēma un individuālais identifikācijas numurs;

3.8. ja tas prasīts saskaņā ar regulas Nr. 2016/1012 22. panta 1. un 2. punktu – metode, kas izmantota, lai pārbaudītu to tīršķirnes vaislas dzīvnieku identitāti, kas izmantoti spermas, olšūnu un embriju savākšanai, un minētās identitātes pārbaudes rezultāti;

3.9. tīršķirnes vaislas dzīvnieka dzimšanas valsts un datums;

3.10. audzētāja (tīršķirnes vaislas dzīvnieka dzimšanas vieta) vārds, adrese, ja iespējams, e-pasta adrese;

3.11. īpašnieka vārds, adrese un, ja iespējams, e-pasta adrese;

3.12. ģenētiskā izcelsme;

3.13. ja iespējams, snieguma pārbaudes rezultāti un jaunākie ģenētiskās izvērtēšanas rezultāti, tostarp minētās izvērtēšanas datums, kā arī ar audzēšanas

programmu saistītie ģenētiskie defekti un ģenētiskās īpatnības, kas skar konkrēto tīršķirnes vaislas dzīvnieku;

3.14. grūsnu teļu/govju gadījumā – apsēklošanas vai pārošanas datums un apaugļotāja buļļa identifikācijas dati, ko var norādīt atsevišķā dokumentā;

3.15. zootehniskā sertifikāta izsniegšanas datums un vieta un tās personas vārds, amats un paraksts, kuru parakstīt minēto sertifikātu pilnvarojusi sertifikātu izsniegusī šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācija.

4. Pārdošanai paredzētiem dzīvniekiem, kas neatbilst ierakstīšanai ciltsgrāmatas pamatdaļā tiek izsniegts **izcelsmes apliecinājums** (6. pielikums) tajā norādot:

4.1. sugu;

4.2. dzimumu;

4.3. dzimšanas datumu;

4.4. identitātes numuru;

4.5. īpašnieku un tā adresi;

4.6. audzētāju, tā adresi (ja attiecināms);

4.7. izcelšanos vismaz divās paaudzēs (vecāku un vecvecāku dzimšanas datumu, identifikācijas numuru, šķirni);

4.8. grūsnam dzīvniekam – apsēklošanas datumu vai lecināšanas periodu un tā vaislinieka identifikācijas numuru, šķirni, dzimšanas datumu, ar kuru dzīvnieks apsēklots;

4.9. izcelsmes apliecinājuma numuru un izdošanas datumu;

4.10. izsniedzējinstādes nosaukumu;

4.11. izsniedzēja pilnvarotās personas vārdu, uzvārdu, amatu un parakstu.

5. Izsniegtos zootehniskos sertifikātus un izcelsmes apliecinājumus organizācija reģistrē žurnālā vai elektroniski, vai saglabā to elektroniskas kopijas, norādot sertifikāta numuru, izsniegšanas datumu, lauksaimniecības dzīvnieka un tā vaislas materiāla identifikācijas numuru, kā arī personu, kurai izsniegts dokuments.

8. Par zootehniskajā sertifikātā un izcelsmes apliecinājumā norādīto datu pareizību ir atbildīga ciltsdarba organizācija.

12. Šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecības statusa piešķiršana un anulēšana

1. Vispārējie jautājumi:

Šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecības statusa piešķiršanai un anulēšanai valde izveido komisiju 3 cilvēku sastāvā.

2. Kritēriji, lai pieteiktos šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecības statusa piešķiršanai:

2.1. Ganāmpulks ir reģistrēts un dzīvnieki ir apzīmēti saskaņā ar normatīvajiem aktiem par lauksaimniecības dzīvnieku, to ganāmpulku un novietņu reģistrēšanas kārtību un lauksaimniecības dzīvnieku apzīmēšanas kārtību.

2.2. Saimniecībā vismaz gadu īsteno ganāmpulka izkopšanas plānu, kas saskaņots ar attiecīgo šķirnes lauksaimniecības dzīvnieku audzētāju organizāciju.

2.3. Ganāmpulkā veic snieguma pārbaudi saskaņā ar gaļas liellopu snieguma pārbaudi regulējošajiem normatīvajiem aktiem.

2.4. Ganāmpulkā atražošanai un pārdošanai selekcionē un pavairo augstvērtīgus šķirnes dzīvniekus, atbilstoši ganāmpulka izkopšanas plānam.

2.5. Ganāmpulka atražošanai izmanto vaisliniekus vai vaislas materiālu, kas sertificēts atbilstoši normatīvajiem aktiem par liellopu, to spermas, olšūnu un embriju sertifikācijas kārtību.

2.6. Dzīvnieku turēšanas apstākļi atbilst attiecīgajai lauksaimniecības dzīvnieku sugai normatīvajos aktos noteiktajām lauksaimniecības dzīvnieku vispārīgajām labturības prasībām.

3. Minimālās prasības šķirnes saimniecības statusa piešķiršanai:

3.1. Vienas šķirnes tīršķirnes govju un telišu, kas vecākas par 18 mēnešiem, skaits ganāmpulkā:

3.1.1. intensīvām šķirnēm - 20 un vairāk;

3.1.2. ekstensīvām šķirnēm – 10 un vairāk.

3.2. Ciltskodola grupā vismaz 80% dzīvnieku pēc eksterjera novērtēti ar 7-9 punktiem (3.pielikums).

3.3. Audzēšanai un ciltsdarbam realizē ganāmpulka izkopšanas plānā paredzēto dzīvnieku skaitu, nodrošinot pārdodamos dzīvniekus ar zootehniskajiem sertifikātiem (un DNS sertifikātiem vaislai realizējamiem buļļiem), vai izcelsmes apliecinājumiem tiem dzīvniekiem, kas neatbilst ierakstīšanai ciltsgrāmatas pamatdaļā.

4. Organizācijā iesniedzamie dokumenti pretendējot uz šķirnes saimniecības statusu:

4.1. Ganāmpulka īpašnieka pieteikums;

4.2. Ganāmpulka raksturojums;

4.3. Ganāmpulka izkopšanas plāns.

5. Šķirnes lauksaimniecības dzīvnieku audzētāju organizācijas rīcība:

5.1. Komisija, mēneša laikā pēc iesnieguma saņemšanas, izvērtē saimniecības atbilstību 2. un 3. punktā minētajiem kritērijiem, saskaņo ganāmpulka izkopšanas

plānu un paziņo pieņemto lēmumu. par saimniecības apsekošanu šķirnes saimniecības statusa piešķiršanai.

5.2. Šķirnes saimniecību ganāmpulkus atkārtoti izvērtē ne retāk kā reizi piecos gados, pieņemot lēmumu:

5.2.1. par statusa saglabāšanu, ja ir ievēroti šī nolikuma 2. un 3. punktā minētie kritēriji un darbība noris saskaņā ar ganāmpulka izkopšanas plānu;

5.2.2. par statusa apturēšanu, ja nav ievēroti šā nolikuma apakšpunktā 2.1, 2.6, 2.7 minētie kritēriji;

5.2.3. par statusa anulēšanu, ja nav ievērotas šī nolikuma 2. un 3. punktā noteiktās prasības.

5.3. Ja komisija pieņēmusi lēmumu par atteikumu piešķirt statusu, vai par statusa anulēšanu, saimniecība, ne ātrāk kā pēc gada, no minētā lēmuma pieņemšanas dienas, var atkārtoti uzsākt procedūru šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecības statusa iegūšanai.

6. Atestācijas izmaksas sedz atestējamā saimniecība saskaņā ar organizācijas apstiprinātu cenrādi

13. Gaļas šķirņu liellopu kontrolizaudzēšanas nolikums

Kontrolizaudzēšana ir veids, kā objektīvi novērtēt un salīdzināt gaļas šķirņu vaislas buļļu ciltsvērtību pēc pēcnācēju kvalitātes. Metodes pamatā ir **vairāku vienas šķirnes vaislas buļļu tīršķirnes pēcnācēju** turēšana un ēdināšana vienuviet, kas nodrošina vienādus turēšanas apstākļus un vienādu barības devu ikvienam dzīvniekiem. Tas garantē maksimāli objektīvu katra atsevišķa jaunbuļļa kvalitātes novērtējumu un ļauj aprēķināt katra kontrolizaudzēšanā izmantotā vaislas buļļa ciltsvērtību.

ATLASE. Ciltsdarba organizācijas eksperti kontrolizaudzēšanai atlasa tīršķirnes jaunbuļļus no saimniecībām, kas ir brīvas no infekcijas slimībām. No katra vaislas buļļa atlasa vismaz trīs vīriešu kārtas nekastrētus pēcnācējus vienam kontrolizaudzēšanas periodam.

Vienā kontrolizaudzēšanas grupā iekļauto jaunbuļļu vecuma intervāls – 45 dienas, dzīvībai jābūt izlīdzinātai, tās atšķirība viena buļļa pēcnācējiem nevar pārsniegt 50 kg.

Vienā kontrolizaudzēšanas grupā jābūt **vismaz divu vienas šķirnes tīršķirnes vaislas buļļu** pēcnācējiem.

Visiem atlasītajiem jaunbuļļiem jāatbilst vismaz šķirnes optimālajiem rādītājiem konkrētā vecumā.

ADAPTĀCIJAS PERIODS. Kontrolizaudzēšanai atlasītos dzīvniekus vienlaicīgi ievieto vienā kontrolizaudzēšanas novietnē, nosver, novērtē to atbilstību šķirnes prasībām noteiktā vecumā, novērtē to veselības stāvokli.

Dzīvniekiem nodrošina vienādus turēšanas un ēdināšanas apstākļus, pieradina pie lopbarības un tās normām, kādi tiks izmantoti kontrolizaudzēšanas periodā.

Adaptācijas perioda (21 līdz 30 dienas) beigās tiek fiksēta katra dzīvnieka dzīvmasa un tiek uzsākts kontrolizaudzēšanas periods.

KONTROLIZAUDZĒŠANA. Kontrolizaudzēšanas periods ilgst trīs mēnešus.

Kontrolizaudzēšanas pirmajā dienā tiek fiksēta katra grupā iekļautā dzīvnieka dzīvmasa. Izaudzēšanas periodā reizi mēnesī dzīvniekus sver atkārtoti un rezultātus fiksē turpmākai datu apstrādei. Pēdējā kontrolizaudzēšanas grupas dzīvnieku svēršana notiek kontrolizaudzēšanas perioda pēdējā dienā.

Dzīvniekus kontrolizaudzēšanas vietās tur nelielās 3-4 dzīvnieku grupās, kas sastāv no viena buļļa pēcnācējiem. Dzīvniekiem tiek nodrošināta vienāda ēdināšana, neierobežotā daudzumā zāles lopbarība un minerālbarība, limitētā daudzumā spēkbarība, atbilstoši dzīvnieku vecumam un fizioloģiskajām vajadzībām.

Kontrolizaudzēšanas periodā dzīvniekus regulāri novērtē veterinārārsts un dod slēdzienu, ja kāda dzīvnieka veselības stāvoklis neatbilst ticamu kontrolizaudzēšanas datu iegūšanai. Šāda dzīvnieka datus neizmanto kopējo datu analīzei.

Noslēdzoties kontrolizaudzēšanas periodam dati par dzīvniekiem tiek apkopoti un nosūtīti Lauksaimniecības datu centram datu apstrādei. Iegūtos datus izmanto vaislas buļļu ciltsvērtības aprēķināšanai.

Noslēdzot kontrolizaudzēšanu, labākie jaunbuļļi tiek piedāvāti lauksaimniekiem kā vaislas materiāls.

14. Dzīvnieku audzētāja un audzētāju organizācijas tiesības un pienākumi

Izstrādāti saskaņā ar EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULU Nr. (ES) 2016/1012

1. Dzīvnieku audzētāja tiesības:

- 1.1. piedalīties audzēšanas programmas izstrādē un pilnveidošanā;
- 1.2. izmantot valsts apmaksātos ciltsdarba pakalpojumus (dzīvnieku ierakstīšanai ciltsgrāmatā, dzīvnieku lineārai vērtēšanai);
- 1.3. saņemt vaislas dzīvnieku sertifikātus;
- 1.4. veikt vaislas dzīvnieku tirdzniecību;
- 1.5. piedalīties sniegumu pārbaudēs un vaislas dzīvnieku ģenētiskajā izvērtēšanā;
- 1.6. saņemt vaislas dzīvnieku ģenētiskās izvērtēšanas rezultātus;
- 1.7. kļūt par audzētāju apvienības biedru;
- 1.8. atteikties no dalības audzēšanas programmās par to rakstiski informējot audzētāju organizāciju.

2. Dzīvnieku audzētāja pienākumi:

- 2.1. nodrošināt izvēlētās audzēšanas programmas īstenošanu;
- 2.2. ievērot Dzīvnieku audzēšanas un ciltsdarba likumā, un normatīvajos aktos noteiktās prasības dzīvnieku audzēšanā un izmantošanā;
- 2.3. sekmēt izvēlētās šķirnes dzīvnieku audzēšanu un pavairošanu tīršķirnē;
- 2.4. izvairīties no neplānotas šķirnes dzīvnieku krustošanas.

3. Audzētāju organizācijas tiesības:

- 3.1. izvērtēt audzēšanas programmas īstenošanu;
- 3.2. brīdināt ganāmpulka īpašnieku par neatbilstībām audzēšanas programmas īstenošanā;
- 3.3. izslēgt dzīvnieku audzētājus no dalības audzēšanas programmā, ja pēc brīdinājuma izteikšanas netiek ievērotas uzņemtās saistības.

4. Audzētāju organizācijas pienākumi:

- 4.1. sagatavot audzēšanas programmas un iesniegt apstiprināšanai;
- 4.2. izskatīt ganāmpulku īpašnieku pieteikumus par pievienošanos audzēšanas programmām. Neskaidrību gadījumos sazināties ar ganāmpulka īpašnieku un veikt precizējumus;
- 4.3. uz organizācijas un ganāmpulka īpašnieka vienošanās pamata, ierakstīt govis un vaislas buļļus ciltsgrāmatā;
- 4.4. izvērtēt ganāmpulka atbilstību šķirnes saimniecības statusa piešķiršanai, vai pagarināšanai;
- 4.5. pēc dzīvnieku īpašnieka pieprasījuma sagatavot un izsniegt zootehniskos sertifikātus, vaislinieku izmantošanas sertifikātus, izcelsmes apliecinājumus;
- 4.6. nodrošināt, lai strīdi, kas var rasties starp dzīvnieku audzētājiem un organizāciju tiktu izšķirti saskaņā ar sagatavoto reglamentu.

PIELIKUMI

1. pielikums

Intensīvo šķirņu minimālās dzīvmasas (kg) un diennakts pieauguma (g/dnn) prasības atkarībā no liellopu šķirnes, dzimuma un vecuma

Vecums	Šķirne				
	Angus	Herefordas	Limuzīnas	Šarolē	Simentāles
Teles un govīs					
Piedzimstot, kg*	25 - 35	28 - 35	30 - 40	35 - 45	30 - 38
No dzimšanas līdz 200 dienām, g/dnn	800	825	850	975	1110
200 dienas, kg	195	200	210	240	260
No 200 dienām līdz 365 dienām, g/dnn	580	610	640	640	370
365 dienas, kg	290	300	315	345	320
18 mēneši, kg	370	380	400	460	450
2 gadi, kg	420	440	460	525	510
3 gadi, kg	440	470	475	540	530
4 gadi, kg	485	530	535	600	590
5 gadi un vec., kg	530	570	580	650	630
Jaunbuļļi un vaislas buļļi					
Piedzimstot, kg *	27 - 37	32 - 40	32 - 42	37 - 47	32 - 40
No dzimšanas līdz 200 dienām, g/dnn	865	900	940	1015	1150
200 dienas	210	220	230	250	270
No 200 dienām līdz 365 dienām, g/dnn	760	790	850	880	670
365 dienas, kg	335	350	370	395	380
18 mēneši, kg	460	500	525	560	550
2 gadi, kg	560	600	630	680	660
3 gadi, kg	715	740	780	840	820
5 gadi un vec., kg	850-1150	900-1100	950-1200	1000-1200	950-1100

*Dzīvmasa piedzimstot netiek attiecināta uz vaislinieka sertifikāciju

2. pielikums

Minimālās pēcnācēju produktivitātes prasības zīdītājgovju uzņemšanai ciltsgrāmatas A1 klasē

	Atšķiršanas svars 200 d.v., kg	
	Buļļi	Teles
Šarolē	280	265
Limuzīnas	255	245
Herefordas	245	240
Angus	240	230
Simentāle	270	260
Hailandes	175	160
Galovejas šķirne	175	160

* A1 klasē var pārcelt dzīvniekus arī no A2 klases un papilddaļas B, ja izpildās augstākminētie nosacījumi, vai tiek precizēti izcelsmes dati

GAĻAS LIELLOPU EKSTERJERA VĒRTĒŠANA

GALVA	BAROJUMS	ĶERMEŅA APMATOJUMS
1 Ragi	1 Zems	1 Gaišs
2 Atragots	2 Mazliet zem caurmēra	2 Vidējs
3 Tols	3 Mazliet virs vidējā	3 Tumšs
4 Rudimentāri ragi	4 Augsts	

ĶERMENIS			
Krūšu platums (no priekšpusēs)	Šaurs	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Plats
Ķermeņa dziļums	Mazs	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Plašs
Mugurkauls	Ieliekts	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Izliekts
Lielums	Mazs	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Liels
Kopskats	Neharmonisks	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Harmonisks

MUSKULATŪRA			
Filejas platums	Šaurs	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Plats
Jostasvietas platums	Šauri	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Plati
Krustu slīpums	Pacelts	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Nolaists
Krustu garums	Īss	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Garš
Krustu platums	Šaurs	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Plats
Augšstilbu platums	Šaurs	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Plats
Augšstilbu piepildījums	Nepiepildīti	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Piepildīti
Augšstilbu dziļums	Sekls	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Dziļš
Augšstilbu muskuļi (sānskatā)	Īsi	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Gari

KĀJAS			
Pakaļkājas (sānskatā)	Taisnas	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Zobenveida
Vēzīšu slīpums (sānskatā)	Slīps	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Stāvs
Pakaļkājas (no aizmugures)	X-veida	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Paralēlas
Priekškājas (no priekšpusēs)	X-veida	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Paralēlas
Kaulu kvalitāte	Smalki	1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 – 8 – 9	Rupji

Eksterjera kļūdas

Galva

- 10 Gara, pārsmalcināta
- 11 Plata, rupja
- 12 Neraksturīga deguna spoguļa krāsa
- 13 Kļūdainas pazīmes

Kakls

- 20 Īss
- 21 Garš
- 22 Resns kakls
- 23 Liela ādas kroka

Pleci

- 30 "Spārnoti"
- 31 Nenoteikti

Krusti

- 40 Izvirzījies krusta kauls
- 41 Pacelta astes sakne
- 42 Nolaidena astes sakne
- 43 Šķība astes sakne
- 44 Sašaurināti kaulu gali
- 45 Jumtveida krusti
- 46 Pazemināta gūžas locītava
- 47 Paaugstināta gūžas locītava
- 48 Tauku nogulsnes

Tesmenis/pupi

- 50 Zems tesmenis
- 51 Lieli pupi
- 52 Mazi pupi
- 53 Papildpupi
- 54 Nesimetrisks tesmenis

Dzimumorgāni

- 60 Neattīstīti sēklinieki
- 61 Trūkstoši sēklinieki
- 63 Noslīdējis prepūcijs

Temperaments

- 70 Nervozs
- 71 Agresīvs

Ceļi un lecamās locītavas

- 80 Pietūkušas lecamās locītavas
- 81 Satuvinātas lecamās locītavas
- 82 Attālinātas lecamās locītavas
- 83 Pietūkuši ceļi

Nagi

- 90 Plati izvērsti nagi
- 91 Novirzes nagu krāsā
- 92 Nagi jāapgriež
- 93 Nenormāli nagi
- 95 Uz iekšu vērsti nagi

Kustības

- 100 Īsas
- 101 Šūpojošas
- 102 Saistītas
- 103 Klibo

Mugurkauls

- 110 Vāja fileja
- 111 Vāja jostasvieta
- 112 Nelīdzena mugura

Nenovērtēts dēļ

- 121 Nepareiza apzīmējuma
- 121 Temperamenta
- 122 Īpašnieka/dzīvnieka prombūtne

Vaislinieka sertifikāts

Sertifikāts Nr. 530**ERGO**(vaisliniekam / vaislinieka bioproduktam / transplantējamajam embrijam – norādīt vajadzīgo)**LV0111111111**

(identifikācijas numurs)

Šarolē**IG01111**

(suga, šķirne, ciltsgrāmatas numurs)

LATVIJA, VALMIERAS NOV., Z.S. "BALTIE"

(izcelsme – valsts, mākslīgās apsēklošanas stacija)

Vaislinieka / vaislinieka bioprodukta / transplantējamā embrija izmantošanai ar/bez (nevajadzīgo svītrot) teritoriāliem un kvantitatīviem ierobežojumiem**Z.s. „Ragainie”, LV011111****Valmieras nov., Valmieras pag.**

(nosaukums, ganāmpulka reģistrācijas numurs, adrese)

Izsniedzējs: šķirnes lauksaimniecības dzīvnieku audzētāju organizācija
Reģ. Nr. LV 111111111111Derīgs līdz: 30.03.2014.Atbildīgā persona: organizācijas ciltsdarba speciālists Vārds Uzvārds
(amats, paraksts un tā atšifrējums)Datums: 31.03.2013.

Z. v.

Zootehniskais sertifikāts

<p>ZOOTEHNISKAIS SERTIFIKĀTS saskaņā ar Regulu (ES) 2016/1012 liellopu sugas (<i>Bos taurus</i>) tīršķirnes vaislas dzīvnieku tirdzniecībai</p>		<p>Ciltsdarba organizācijas logo</p>	
		Sertifikāta Nr.	2019/12/34
1. Izsniedz CILTSDARBA ORGANIZĀCIJA, SIA Adrese, Pagasts., Novads., LV-8888, ciltsdarba.organizacija@epasts.lv , www.ciltsdarbaorganizacija.lv			
2. Ciltsgrāmatas nosaukums		LG	3. Tīršķirnes vaislas dzīvnieka šķirnes nosaukums
			Šarolē
4. Ciltsgrāmatas, kurā dzīvnieks ierakstīts, pamatdaļas klase			
5. Dzīvnieka dzimums		V	6. Dzīvnieka ciltsgrāmatas numurs
7. Tīršķirnes vaislas dzīvnieka identifikācijas dati		8. Identitātes pārbaude	
7.1. Sistēma		Krotālija	8.1. Metode
7.2. ID numurs		LV012345617890	DNS
7.3. Dzīvnieka veselības ID numurs			8.2. Rezultāts
7.4. Vārds		KAZANOVA	19/12345
9. Dzīvnieka dzimšanas datums un valsts		21.04.2018. LV	
10. Audzētājs		Z.s. Saimniecība, Pagasts, Novads.	
11. Īpašnieks		Z.s. Saimniecība, Pagasts, Novads.	
12. Tīršķirnes vaislas dzīvnieka ģenētiskā izcelsme			
12.1. Tēvs		12.1.1. Tēvatēvs	
SE12345654321, LG00000, A		SE65432123456, SWE 12345	
THE BEST BULL		GOOD BULL	
10.04.2013.		05.04.2007.	
		12.1.2. Tēvmāte	
		SE8888888888, SWE 654321	
		GOOD COW	
		08.11.2008.	
12.2. Māte		12.2.1. Mātestēvs	
LV012345611234, LG A1		LV065432111234, LG88888, A	
VISLABĀKĀ		LABĀKAIS	
01.03.2016.		31.03.2012.	
		12.2.2. Mātesmāte	
		LV012345615555, LG A2	
		LABĀKĀ	
		06.04.2008.	
13. Papildu informācija		Dz.sv. – 41 kg	
13.1. Snieguma pārbaudes rezultāti			
13.2. Jaunākie ģenētiskās izvērtēšanas rezultāti pēdējoreiz iegūti			
13.3. Ar audzēšanas programmu saistītie dzīvnieka ģenētiskie defekti un ģenētiskās īpatnības			
13.4. Cita attiecīga informācija			
14. Apsēklošana/pārošana			
14.1. Datums			
14.2. Bulla identifikācijas dati			
14.2.1. Individuālais identifikācijas numurs			
14.2.2. Vārds			
14.2.3. Identitātes pārbaudes metode un rezultāts			
15.1. Izsniegšanas vieta: Pilsēta		15.2. Izsniegšanas datums: 28.01.2019.	
15.3. Parakstītāja vārds un amats: Vārds Uzvārds, ciltsdarba speciālists			
15.4. Paraksts:			

Izcelsmes apliecinājums

Dzīvnieka izcelsmes apliecinājums

liellopu sugas (Bos taurus) dzīvnieku tirdzniecībai

Dokumenta Nr. IA-2019/02/2

DZĪVNIEKS Vārds /Name: **ESLITRE** Dzimšanas vieta: **SIA SAIMNIECĪBA, LV0888888**
 ID Nr. /number of ID: **LV088888819514** Pasaž. /Pass of birth: **Dzijaļauk pag., Aplauku nov.**
 Dzimums /Sex: **S** Īpašnieks: **SIA SAIMNIECĪBA, LV0888888**
 Dz. datums /date of birth: **03.03.2018** Cits*: **Dzijaļauk pag., Aplauku nov.**

Šķirne **LIMUZINĀBI LAMOUSINE**
 Šķirne /Breed: **LIMUZINĀBI LAMOUSINE**
 Šķirne /Breed: **LI 93.75% AB 6.25%**
 Dz. svars: **38 kg**

TĒVS	Vārds	TT	Vārds	TTT	Vārds
Father	ID Nr. LT000001234567	BULLIS 1	ID Nr. LT00003245678	BULLIS	ID Nr., VCG Nr. LT00000555555
	VCG Nr. LG08888	Dz. dat. 31.01.2008.	Dz. dat. 07.01.2012.	Dz. dat. 08.02.2005.	Dz. dat. 08.02.2005.
	Dz. dat. 07.01.2012.	Šķirne LI	Šķirne LI	Šķirne LI 100%	Šķirne LI 100%
	Šķirne LI	Šķirne 100%	Šķirne 100%	Govs FR192836495	Govs FR192836495
	Šķirne 100%			Dz. dat. 07.01.2002.	Dz. dat. 07.01.2002.
				Šķirne LI 100%	Šķirne LI 100%
				BULL	BULL
				ID Nr., VCG Nr. FR234567890	ID Nr., VCG Nr. FR234567890
				Dz. dat. 12.04.2001.	Dz. dat. 12.04.2001.
				Šķirne LI 100%	Šķirne LI 100%
				Cow	Cow
				ID Nr. FR8765432101	ID Nr. FR8765432101
				Dz. dat. 22.03.2004.	Dz. dat. 22.03.2004.
				Šķirne LI 100%	Šķirne LI 100%
				BULL 123	BULL 123
				ID Nr., VCG Nr. DE0345678910	ID Nr., VCG Nr. DE0345678910
				Dz. dat. 22.03.2005.	Dz. dat. 22.03.2005.
				Šķirne LI 100%	Šķirne LI 100%
				Govs 321	Govs 321
				ID Nr. LV066888810001	ID Nr. LV066888810001
				Dz. dat. 21.03.2004.	Dz. dat. 21.03.2004.
				Šķirne LI 100%	Šķirne LI 100%
				BULL BULL	BULL BULL
				ID Nr., VCG Nr. FR8765432101, LG0000001	ID Nr., VCG Nr. FR8765432101, LG0000001
				Dz. dat. 05.02.2003.	Dz. dat. 05.02.2003.
				Šķirne LI 100%	Šķirne LI 100%
				Govs Govs	Govs Govs
				ID Nr. LV088888818652	ID Nr. LV088888818652
				Dz. dat. 21.04.2007	Dz. dat. 21.04.2007
				Šķirne XG (AB 50.00% LI 50.00%)	Šķirne XG (AB 50.00% LI 50.00%)

* VCG Nr. - Number of Herd Book
 Izsniedza: Gaļas liellopu audzēšanas organizācija, LV987654321000 Datums: 10.01.2019.
 Organizācijas adrese: www.organizacijasmaleslapa.lv

Paraksts: Vārds Uzvārds: **Paraksts** Organizācijas čalānta speciālists